

Warszawa, 21 czerwca 2016 r.

Opinia

do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw

(druk nr 202)

I. Cel i przedmiot ustawy

Z uzasadnienia projektu przedmiotowej ustawy wynika, że „w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci nie przesądzono w sposób wyraźny o relacji pomiędzy świadczeniem wychowawczym a obowiązkiem alimentacyjnym, co może w praktyce budzić wątpliwości, czy tego rodzaju wsparcie finansowe należy uwzględniać przy ustalaniu zakresu obowiązku alimentacyjnego. (...) Jednocześnie przy tej okazji zasadne jest także uregulowanie kwestii wpływu na zakres obowiązku alimentacyjnego, innych niż świadczenie wychowawcze i dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego, świadczeń przeznaczonych na pokrycie kosztów utrzymania dzieci, przysługujących rodzicom lub opiekunom dzieci, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W świetle obecnego brzmienia § 3 art. 135 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, na zakres obowiązku alimentacyjnego nie wpływają świadczenia z pomocy społecznej lub funduszu alimentacyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2015 r. poz. 859, z późn. zm.) podlegające zwrotowi przez zobowiązanego do alimentacji oraz świadczenia dla rodziny zastępczej. Ustawodawca nie objął dyspozycją tego przepisu m.in. świadczeń rodzinnych określonych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 114, z późn. zm.). Tymczasem świadczenia te mają charakter

identyczny jak świadczenie wychowawcze (regulacja dotycząca świadczenia wychowawczego wzorowana była na regulacji dotyczącej świadczeń rodzinnych), a zatem również w tym przypadku aktualne pozostają podniesione wyżej argumenty przemawiające za nieuwzględnianiem ich przy ustalaniu zakresu obowiązku alimentacyjnego (...). Stanowisko takie, w odniesieniu do zasiłku rodzinnego, potwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 grudnia 1967 r., sygn. akt III CZP 56/67, mającej moc zasady prawnej. Zgodnie z jej treścią, zasądzając należne dziecku alimenty, sąd nie bierze pod uwagę zasiłku rodzinnego. Zasiłek ten przypada na potrzeby dziecka niezależnie od zasądzonych alimentów.

Powyższe przemawia za rozszerzeniem zakresu przedmiotowego art. 135 § 3 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, także o świadczenia rodzinne.

Odnosząc się natomiast do świadczeń przysługujących na utrzymanie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, wskazać należy, że obecnie na zakres obowiązku alimentacyjnego nie wpływają wyłącznie świadczenia dla rodziny zastępczej. W treści art. 135 § 3 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie zostały natomiast ujęte świadczenia przysługujące osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej. Odmienne traktowanie świadczeń na utrzymanie dzieci, przysługujących różnym formom pieczy zastępczej, nie znajduje uzasadnienia, wobec czego w projekcie ustawy proponuje się uzupełnienie katalogu świadczeń niemających wpływu na zakres obowiązku alimentacyjnego również o świadczenia na utrzymanie dzieci otrzymywane przez prowadzących rodzinne domy dziecka oraz instytucjonalną pieczę zastępczą”.

W związku z powyższym nowelizacja przepisów ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 oraz z 2016 r. poz. 406) ma na celu jednoznaczne wskazanie, iż na zakres świadczeń alimentacyjnych nie wpływają:

- 1) świadczenia z pomocy społecznej lub funduszu alimentacyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 169 i 195), podlegające zwrotowi przez zobowiązanego do alimentacji;
- 2) świadczenia, wydatki i inne środki finansowe związane z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, o których mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 3) świadczenie wychowawcze, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. poz. 195);

- 4) świadczenia rodzinne, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 114, z późn. zm.).

Ponadto przedmiotowa ustawa wprowadza zmianę w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.) eliminującą możliwość prowadzenia egzekucji z rachunku bankowego świadczeń, o których mowa w art. 833 § 6 i 7.

Niezależnie od powyższego ustawa wprowadza zmiany w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 128, z późn. zm.), które pozwalają bankom na prowadzenie rachunków rodzinnych. Rachunki te będą mogły być prowadzone wyłącznie dla osób fizycznych, którym przyznano niepodlegające egzekucji świadczenia, dodatki, zasiłki oraz inne kwoty, o których mowa w art. 833 § 6 i 7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, z wyjątkiem świadczeń alimentacyjnych. Ustawa przewiduje, że otwarcie i prowadzenie rachunku rodzinnego oraz wypłaty z tego rachunku w banku, w którym rachunek będzie prowadzony, będą wolne od opłat i prowizji. Na rachunek rodzinny mogą być wpłacane wyłącznie środki pieniężne pochodzące ze świadczeń niepodlegających egzekucji. Wpłaty na rachunek rodzinny mogą być dokonywane wyłącznie z rachunków bankowych jednostek wypłacających świadczenia niepodlegające egzekucji.

Ponadto wprowadzony został przepis, w myśl którego środki pieniężne znajdujące się na rachunkach oszczędnościowych, rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz na rachunkach terminowych lokat oszczędnościowych pochodzące ze świadczeń, dodatków i zasiłków, o których mowa w art. 833 § 6 i 7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego.”.

Należy dodać, że analogiczna regulacja, dotycząca zwolnienia spod egzekucji z rachunku członka kasy należności pochodzących z określonych świadczeń, zastała wprowadzona w ustawie z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1450, z późn. zm.).

Ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Sejm uchwalił ustawę na 20. posiedzeniu w dniu 10 czerwca 2016 r. w efekcie rozpatrzenia wniesionego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 448).

Pierwsze czytanie projektu odbyło się w 12 maja 2016 r. na posiedzeniu Sejmu. Następnie projekt został skierowany do dalszych prac do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. Efekt tych prac został zawarty w sprawozdaniu wymienionej Komisji (druk nr 522). W odniesieniu do przedłożenia prezydenckiego projekt uległ zmianom, które polegały na:

- 1) uściśleniu art. 135 § 3 pkt 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńskiego;
- 2) modyfikacji art. 2 i art. 3 między innymi poprzez zmianę sposobu odsłania do określonych przepisów;
- 3) poszerzeniu regulacji o zmiany w ustawie z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych polegające na wyłączeniu określonych świadczeń spod egzekucji na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego.

W trakcie drugiego czytania na posiedzeniu Sejmu 8 czerwca 2016 r. zgłoszono 2 poprawki. Poprawki te miały na celu rozszerzenie zakresu zmian wprowadzanych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe oraz w ustawie z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych o możliwość prowadzenia odpowiednio rachunku rodzinnego oraz rachunku rodzinnego członka kasy. W związku z powyższym projekt został ponownie skierowany do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach w celu ich rozpatrzenia (druk nr 522-A).

Wymienione poprawki uzyskały poparcie podczas trzeciego czytania na posiedzeniu Sejmu 10 czerwca 2016 r.

Za przyjęciem w całości projektu ustawy wraz z przyjętymi poprawkami opowiedziało się 422 posłów, przy braku głosów przeciwnych, a 7 posłów wstrzymało się od głosowania.

III. Uwagi szczegółowe

1. Przedmiotowa ustawa stosuje różny sposób odesłania do regulacji zawartych w art. 833 § 6 i 7 Kodeksu postępowania cywilnego. Art. 2, art. 3 pkt 5 oraz art. 4 pkt 2 zawierają odesłanie do art. 833 § 6 oraz do enumeratywnie wyliczonych przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które stanowią powtórzenie treści przepisu zawartego w art. 833 § 7 Kodeksu postępowania cywilnego. Natomiast w art. 3 pkt 1 lit b. i art. 4 pkt 1 znajduje się odesłanie do art. 833 § 6 oraz § 7 Kodeksu postępowania cywilnego. W konsekwencji odpowiednio w ustawie – Prawo bankowe oraz ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych znajdują się przepisy, które w różny sposób odsyłają do tej samej materii. Zgodnie z Zasadami techniki prawodawczej nie odsyła się do przepisów, które zawierają już odesłania (art. 833 § 7 Kodeksu postępowania cywilnego) niemniej jednak w tym przypadku, w celu zapewnienia czytelności przepisów ustawy, a także uniknięcia ewentualnych problemów interpretacyjnych proponuje się ujednolicenie wymienionych przepisów poprzez odesłanie do art. 833 § 6 i 7 Kodeksu postępowania cywilnego.

Propozycja poprawek:

1) *art. 2 otrzymuje brzmienie:*

„Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.) w art. 890 po § 1 dodaje się § 1¹ w brzmieniu:

„§ 1¹. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego nie obejmuje kwot pochodzących ze świadczeń, dodatków, zasiłków oraz innych kwot, o których mowa w art. 833 § 6 i 7.”;

2) *w art. 3 w pkt 5, art. 54a otrzymuje brzmienie:*

„Art. 54a. Środki pieniężne znajdujące się na rachunkach oszczędnościowych, rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz na rachunkach terminowych lokat oszczędnościowych pochodzące ze świadczeń, dodatków, zasiłków oraz innych kwot, o których mowa w art. 833 § 6 i 7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego.”;

3) *w art. 4 w pkt 2, ust. 2 otrzymuje brzmienie:*

„2. Środki pieniężne znajdujące się na rachunku, o którym mowa w ust. 1, pochodzące ze świadczeń, dodatków, zasiłków oraz innych kwot, o których mowa

w art. 833 § 6 i 7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego.”;

Uwaga: w przypadku przyjęcia tych poprawek należy odpowiednio zmodyfikować propozycję poprawki zawartą w uwadze nr 3.

2. Zmiany wprowadzone w art. 49 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 128, z późn. zm.) pozwalają bankom na prowadzenie, w ramach rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych, rachunków rodzinnych. W art. 3 w pkt 5, w art. 54a enumeratywnie zostały wymienione rachunki, na których zgromadzone środki pieniężne pochodzące z określonych tytułów, wolne są od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego. Wśród tych rachunków nie znalazł się rachunek rodzinny. Przyjęta konstrukcja tego przepisu w zestawieniu z redakcją art. 49 ust. 1 pkt 3 może powodować wątpliwości interpretacyjne.

Propozycja poprawki:

– w art. 3 w pkt 1:

a) skreśla się lit. a,

b) w lit. b wyrazy „Rachunki rodzinne mogą być prowadzone” zastępuje się wyrazami „Przez rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy rozumie się także rachunek rodzinny, który może być prowadzony”;

3. W myśl art. 28 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oszczędności członka kasy złożone w kasie, niezależnie od ilości dowodów na złożone oszczędności, zapisuje się na **imiennym rachunku członka kasy** i są one wolne od zajęcia na podstawie tytułu wykonawczego sądowego i administracyjnego do wysokości równej trzykrotnemu przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w gospodarce narodowej, ogłaszanemu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W wyniku wprowadzonych zmian kasa może prowadzić **na rzecz członka rachunek rodzinny**. W dodawanym do art. 28 ust. 2 wskazano, że środki pieniężne znajdujące się na rachunku, o którym mowa w ust. 1 (czyli na imiennym rachunku członka kasy), pochodzące z określonych tytułów są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego. W przepisie tym pominięto zwolnienie

od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego środków zgromadzonych na rachunku rodzinnym członka kasy.

A zatem wydaje się, że regulacja zawarta w art. 4 pkt 2 powinna odnosić się do rachunku rodzinnego członka kasy oraz imiennego rachunku członka kasy.

Z uwagi na to, że regulacja, przyjęta w art. 4 pkt 2 nie zawiera ograniczeń w odniesieniu do wysokości kwoty, która jest wolna od zajęcia (w tym zakresie jest szersza niż regulacja zawarta w art. 28 ust. 1) powinna być ujęta w odrębnej jednostce redakcyjnej.

Propozycja poprawki:

– w art. 4 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) po art. 28 dodaje się art. 28a w brzmieniu:

„Art. 28a. Środki pieniężne znajdujące się na rachunku rodzinnym członka kasy, o którym mowa w art. 13g oraz na rachunku, o którym mowa w art. 28, pochodzące ze świadczeń, dodatków i zasiłków, o których mowa w art. 833 § 6 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, oraz świadczeń, dodatków i innych kwot, o których mowa w art. 31 ust. 1, art. 80 ust. 1 i 1a, art. 81, art. 83 ust. 1 i 4, art. 84 pkt 2 i 3 i art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575), oraz środków finansowych na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, o których mowa w art. 83 ust. 2 i art. 84 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w części przysługującej na umieszczone w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka dzieci i osoby, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego.”;

Danuta Drypa

Główny legislator